

СТАНОВИЩЕ

От доцент Костадин Бонев Костадинов за придобиване на научната степен „доктор“ по научната специалност Кинознание, киноизкуство и телевизия

8.4., с кандидат Море Рача

Югозападен университет „Неофит Рилски“ Благоевград,

Факултет по изкуствата,

Катедра „Телевизионно, театрално и киноизкуство“

Дисертационният труд „Метафоричност и символика във филмите White Paths и General Gramophone на режисьора Viktor Gjika в епохата на комунизма./The Symbolism in Viktor Gjika's movies White Paths and The General Gramophone - the use of metaphors in cinema under communism“/, с научен ръководител доц. д-р Ирина Китова на Море Рача е предназначен за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.4 Киноизкуство, кинознание и телевизия.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Този дисертационен труд на тема: „Метафоричност и символика във филмите „White Paths“ и „The General Gramophone“ на режисьора Viktor Gjika/The Symbolism in Viktor Gjika's movies White Paths and The General Gramophone - the use of metaphors in cinema under communism“ има за **цел** да изследва кинематографичната продукция по време на комунистическия режим в Албания, от създаването на Киностудио „Shqipëria e re“ до кулминацията на този тоталитарен период.

Докторантката систематизира дългогодишните си търсения на територията на албанското национално кино от този период. Нейният стремеж е да изясни проблема дали тези филми са инструменти на пропагандата на едноличния режим на Енвер Ходжа и каква е художествената стойност на отделни елементи от тези филми, които носят послания, влизащи в спор с официалната държавна доктрина.

По този начин дисертационният труд се превръща в опит за осмисляне и формулиране на естетическите принципи на превръщането на системата от знаци, оформящи едно филмово произведение.

Центрирайки своето изследване главно върху два филма на Виктор Джика, Море Рача се опитва да установи дали тези филми днес могат да бъдат

разглеждани единствено като пропагандни произведения, характерни за изследвания период, или надхвърлят тази рамка.

Цели и задачи на дисертацията.

В дисертацията се анализира тоталния контрол на органите, следящи за спазването на постулатите на идеологическата пропаганда в албанските филми в периода на комунистическо управление. Последиците са изключително тежки както за конкретните автори, така и за техните произведения, които днес могат да бъдат гледани единствено в контекста на епохата.

Метафоричните пластове във филмите на Виктор Джика са опит авторът да наложи своите естетически принципи в произведения, здраво стегнати в идеологичен корсет. Режисьорът опитва да концентрира посланието главно в показването на личната съдба на персонажите си, но всичко това е прикрито зад дълги встъпления в стилистиката на документалното кино, които имат за цел да експонират сюжета на фона на албанската действителност, разбираана съобразно партийните директиви. Това осъжда произведенията на албанските кинематографисти на продължителна изолация от останалия свят, като изключим Китай на Мао Дзе Дун. Поколения талантиви албански автори са осъдени техните произведения и до днес да са абсолютно неизвестни за широката публика.

В произведенията на Виктор Джика отчетливо се забелязва влиянието на съветското кино от началото на 50-те години, също толкова тежко обременено от идеологически догми, колкото и албанското от Времето на Енвер Ходжа. След разрива между Албания и Съветския съюз в средата на 50-те години, положението на възпитаниците на ВГИК в Албания става още по – тежко. Той използва своя опит от документалното кино и имплантира свои наблюдения върху бита на хората от албанския юг. Филмите му са изпъстрени с елементи, лично видени и преживени. Музиката на филмите му, дълбоко вкоренена в албанската традиция, играе основна роля във филмите му, особено в *General Gramophone*. И в това има дълбок смисъл – фолклорните елементи, както и музиката предхождат авторитарния режим на Енвер. Те са от векове и са здраво вкоренени в съзнанието на обикновения албанец.

Приноси на дисертацията

Предложената на вниманието ни дисертация ще допринесе значително за обогатяване на филмовата история, както на Албания, така и историята на Балканското кино като цяло.

Анализът на специфичния за албанските условия от изследвания период метафоричен език, неговото имплантиране в повествованието, както и неговите

корени в установени от векове народни традиции заслужава внимание. Той би допринесъл за ново, по – богато тълкуване на процеси, засегнали балкански страни, преживели непоносимите условия на тоталитарни режими.

Предложената дисертация предлага анализ, който води до ценни културни обобщения. Изяснява се културния контекст, затиснат от тежката идеологическа рамка на режима.

Резултатите от изследването имат потенциал за използване в образователния процес, конкретно, във филмовите училища в Тирана и Прищина. Те са принос и от гледна точка на историята на културата в Балканските страни.

Дисертацията може да допринесе за ново, по – модерно и детайлизирано разбиране на културната история на Албания. Проблемът за художествения код на авторите от изследвания период и способността на публиката да го разчете е важен за голямата тема за художественото изразяване, и то в страна, където дълги години това беше практически невъзможно.

Заключение

Дисертационният труд „Метафоричност и символика във филмите „White Paths“ и „The General Gramophone“ на режисьора Viktor Gjika“ " на докторантката Море Рача представлява в същността си задълбочено и новаторско изследване, което обединява в единно художествено цяло теория и практики в художествения живот на Албания в епохата на еднолична диктатура. Дисертационният труд осмисля естетическите принципи на един тежък период от Албанската история и очертава нови тенденции в тълкуването на скритите послания на автори, принудени да създават своите произведения, наблюдавани и коригирани от комунистическата цензура.

Давам еднозначно положителна оценка на дисертационния труд.

Доц. Костадин Бонев

23.06.2024

София

OPINION

**By Associate Professor Kostadin Bonev Kostadinov
for the degree of Doctor in the scientific specialty of Film Studies, Film Arts
and Television 8.4., with candidate More Racha
South-West University "Neofit Rilski" Blagoevgrad,
Faculty of Arts,
Department of Television, Theatre and Film Arts**

SUMMARY:

The thesis "The symbolism in Viktor Gjika's movies „White Paths“ and „The General Gramophone“ - the use of metaphors in cinema under communism", with scientific supervisor Assoc. Dr. Irina Kitova of More Racha is intended for the award of the educational and scientific degree "Doctor" in the professional field 8.4 Cinema Art, Film and Television Studies.

Significance of the research problem in scientific and applied terms.

This dissertation on " The symbolism in Viktor Gjika's movies „White Paths“ and „The General Gramophone“ - the use of metaphors in cinema under communism" aims to explore the cinematic production during the communist regime in Albania, from the establishment of the Cinema Studio "Shqiperia e re" to the culmination of this totalitarian period.

The PhD student systematizes her long-lasting search in the territory of Albanian national cinema of this period. Her endeavour is to shed light on the problem of whether these films were instruments of propaganda of the one-man regime of Enver Hoxha and what is the artistic value of certain elements of these films that carry messages that come into conflict with the official state doctrine.

The dissertation thus becomes an attempt to conceptualize and formulate the aesthetic principles of transformation of the system of signs shaping a film work.

Aims and objectives of the thesis.

This dissertation analyses the total control of the authorities monitoring the compliance with the postulates of ideological propaganda in Albanian films during the communist rule. The consequences were extremely severe both for the specific authors and their works, which today can only be viewed in the context of the era.

The metaphorical layers in Victor Gika's films are an attempt by the author to impose his aesthetic principles in works tightly cramped in an ideological corset. The director tries to concentrate the message mainly in showing the personal fate of his characters, but all this is disguised behind long introductions in the style of documentary cinema, which aim to expose the plot against the background of the Albanian reality understood according to the party directives. This condemns the works of Albanian filmmakers to prolonged isolation from the rest of the world, with

the exception of Mao Zedong's China. Generations of talented Albanian filmmakers have condemned their works to be absolutely unknown to the general public to this day.

Contributions of the dissertation

The present dissertation will contribute significantly to the enrichment of film history, both of Albania and the history of Balkan cinema in general.

The results of the study have potential for use in the educational process, specifically, in film schools in Tirana and Pristina. They are also a contribution in terms of cultural history in the Balkan countries.

Conclusion

The dissertation " The symbolism in Viktor Gjika's movies „White Paths“ and „The General Gramophone“ - the use of metaphors in cinema under communism" by the PhD student More Racha represents in its essence a profound and innovative research that unites in a single intellectual body theory and practices in the artistic life of Albania in the era of one-man dictatorship. The dissertation makes sense of the aesthetic principles of a difficult period in Albanian history and outlines new trends in the interpretation of the hidden messages of artists forced to create their works, monitored and corrected by communist censorship.

I give an unambiguously positive assessment of the dissertation.

Assoc. Kostadin Bonev

23.06.2024
Sofia